

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Aan:
- Zie verzendlijst

Telefoon [REDACTED] - [REDACTED]
Telefax [REDACTED] - [REDACTED]

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/153/2681	12 aug. 1993

Onderwerp:
CVIN-bijdrage

1. Als bijlage bied ik U aan de MID-bijdrage ten behoeve van de CVIN-vergadering van 19 augustus 1993. De bijdrage bestaat uit de samenvatting van een onlangs door de MID opgestelde analyse over de ontwikkelingen in en de vooruitzichten van het Gemeenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). Met name is aandacht besteed aan de situatie in Rusland en de Russische defensieplannen.

2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED]

[REDACTED]

Kolonel KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
[REDACTED] - [REDACTED]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief nr. DIS/93/153/2681
augustus 1993

d.d. 12

Aan:

Exemplaar nr.:

Voorzitter CVIN	1
Hoofd BVD t.a.v. dhr [REDACTED]	2
BuZa/DAV	3
BuZa/AMAD t.a.v. Dr. [REDACTED]	4
Plv. Hoofd MID/KM	5
Plv. Hoofd MID/KL	6
Plv. Hoofd MID/KLu	7

Intern:

MID-Archief	8
MA-D/Administratie en tevens roulatie exemplaar voor: HMID HSI HMA HPEA Bureau MA Bureau PEA	9

[REDACTED]

SAMENVATTING

I. SITUATIE IN HET GEMENEBEST VAN ONAFHANKELIJKE STATEN

ALGEMEEN

1. Het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) fungeert primair als overlegorgaan voor het afwikkelen van de Sovjet nalatenschap. Samenwerking tussen de lidstaten vindt vrijwel uitsluitend nog plaats op ad-hoc basis en door middel van bilaterale of multilaterale overeenkomsten. Door grote verschillen in het economische beleid van de GOS-lidstaten ontbreken de grondslagen voor een economische integratie in GOS-verband. Daarentegen willen Rusland, de Oekraïne en Witrusland buiten het GOS om tot nauwere samenwerking komen.
2. Ook op militair gebied heeft het GOS geen werkzame structuren kunnen ontwikkelen. Samenwerking tussen de lidstaten vindt plaats op basis van bilaterale verdragen en regionale overeenkomsten. Op veiligheidspolitiek gebied hebben zeven lidstaten zich aangesloten bij de "Overeenkomst over Collectieve Veiligheid". Behalve Rusland zijn dit Kazachstan, Oezbekistan, Tadzjikistan, Kyrgyzstan, Armenië en Witrusland. Binnen deze groep bestaat echter nauwelijks een gemeenschappelijke perceptie van veiligheidsbelangen of een externe dreiging.
3. De verdeling van de voormalige Sovjet strijdkrachten heeft in een aantal gevallen geleid tot wrijvingen tussen Rusland en andere republieken. Soms kwam het tot gewelddadigheden, met name in Moldova en de Transkaukasus. Dergelijke incidenten zullen zich blijven voordoen zolang Russische troepen zich in crisisgebieden in het buitenland zullen bevinden.

REGIONALE CONFLICTEN BINNEN HET GOS

4. Binnen het GOS is nog steeds sprake van conflicten, met name in regio's aan de zuidgrens van Rusland en grensgebieden van de voormalige Sovjet Unie. De kans op een grootschalig militair conflict moet in dit verband echter gering worden geacht.
5. In de Transkaukasische regio duren gewelddadigheden voort. Zowel in Georgië als in Azerbajdzjan is de interne situatie uiterst instabiel. Het is zeer onwaarschijnlijk dat de Russische betrokkenheid in de militaire conflicten in Georgië zal leiden tot een omvangrijk conflict tussen Georgië en Rusland. Een beëindiging van de vijandelijkheden in Nagorno-Karabach, waarbij Azerbajdzjan en Armenië zijn betrokken, valt op afzienbare termijn niet te verwachten. Een terughoudende opstelling van Turkse en/of Iraanse zijde in dit conflict blijft ook in de toekomst waarschijnlijk, mede gezien een voor Rusland ten opzichte van Armenië formeel geldende bijstandsverplichting.
6. In alle Centraal-Aziatische republieken zal de economische situatie naar verwachting verder verslechteren en mede hierdoor zal de oppositie tegen de regerende elites waarschijnlijk toenemen. Een toenemende invloed van het (soenitisch) islamitisch-fundamentalisme kan in dit verband niet worden uitgesloten. Etnische conflicten, grensgeschillen en conflicten over watergebruik zullen echter de belangrijkste twistpunten blijven vormen. Naar verwachting zal ondanks de betrokkenheid van Russische militairen bij de vijandelijkheden in Tadzjikistan voorlopig geen sprake zijn van een terugkeer naar stabiele politieke verhoudingen in deze republiek.
7. Het gevaar van een escalatie van de conflicten tussen Rusland en de Oekraïne zal in de voorzienbare toekomst beperkt blijven. De basis van de Russisch-Oekraïense conflicten is vooral gelegen in de opstelling van groeperingen in Rusland die de onafhankelijkheid van de Oekraïne maar moeilijk kunnen accepteren. In beide hoofdsteden wordt echter op regeringsniveau de noodzaak onderkend om de onderhandelingen voort te zetten en een crisis in de verhoudingen tussen beide staten te voorkomen. Daarbij speelt een rol dat de Oekraïne door de economische crisis min of meer tot samenwerking gedwongen is. Het valt te verwachten dat de verschillende problemen langs politieke weg zullen worden beslecht.

II. RUSSISCHE FEDERATIE

ALGEMENE POLITIEKE SITUATIE EN DE TOEKOMST VAN DE RUSSISCHE FEDERATIE

8. In zijn machtsstrijd met het parlement heeft President [REDACTED] zich gedwongen gezien concessies te doen aan de conservatieve oppositie inzake zijn hervormingsbeleid. Dit heeft geleid tot een aantal beleidsaanpassingen waardoor eerder aangekondigde maatregelen werden teruggedraaid. Van stabiele politieke verhoudingen is geen sprake hetgeen, naar verwachting, op korte termijn niet zal veranderen.

9. Om de politieke impasse te doorbreken tracht president [REDACTED] een nieuwe grondwet ingevoerd te krijgen die zijn positie duurzaam moet versterken. Daartoe heeft [REDACTED] steun gezocht bij de republieken en regio's. De overdracht van bevoegdheden aan de republieken en regio's kan tot nieuwe machtsconflicten aanleiding geven. Een staatkundig desintegratieproces binnen de Russische Federatie wordt echter onwaarschijnlijk geacht. In sommige gebieden, die reeds nu naar onafhankelijkheid streven, zal ook in de toekomst naar afscheiding van Rusland worden gestreefd. De mogelijkheden om deze onafhankelijkheid daadwerkelijk te realiseren blijven echter zeer beperkt door de volledige economische afhankelijkheid van Rusland. Mocht het in de betrokken gebieden tot grote ordeverstoringen komen waardoor aldaar woonachtige Russen in gevaar komen, dan zal "Moskou" waarschijnlijk bereid zijn om gewapenderhand in te grijpen. Min of meer permanente legering van troepen in sommige gebieden is dan denkbaar. Naar verwachting zullen gevechten in dergelijke conflictgebieden in omvang en intensiteit het niveau van de vijandelijkheden in het voormalige Joegoslavië echter niet overtreffen. Van een inzet op grote schaal van technologisch hoogwaardige wapensystemen en/of grote gewapende formaties zal nergens sprake zijn.

ECONOMIE

10. De in 1992 doorgevoerde hervormings- en saneringsmaatregelen hebben in vrijwel alle sectoren van de economie tot een verdere teruggang van de produktie geleid. De industriële produktie en het BNP zijn vorig jaar met bijna 20% gedaald. In de eerste vier maanden van dit jaar heeft de neergang zich voortgezet. Het BNP is met 17% gedaald ten opzichte van een jaar geleden. De afgelopen maanden is echter van een zekere stabilisatie sprake. Ook de inflatie is enigszins gedaald (tot minder dan 20% per maand). Het is echter de vraag of deze stabilisatie van de produktie zal doorzetten.

11. De Russische leiding blijft bevreesd voor de gevolgen van een sterke stijging van de werkloosheid en een nieuwe scherpe daling van de produktie die onvermijdelijk zullen optreden als gevolg van de sanering van de staatsindustrie, de vermindering van het begrotingstekort en de beteugeling van de inflatie. De Russische regering staat nog steeds voor het dilemma dat de positieve, lange termijn-effecten moeten worden afgewogen tegen de hoge sociaal-economische kosten op korte termijn. Daarom blijven aanpassingen en vertragingen in het beleid om sociale redenen waarschijnlijk. Naar verwachting zal het hervormingsproces echter op hoofdlijnen worden voortgezet.

VEILIGHEIDSBELEID

12. Rusland heeft nog geen vastomlijnd en consistent veiligheidsbeleid kunnen ontwikkelen, mede omdat het ontbreekt aan definities van de eigen identiteit en belangen en door de machtsstrijd tussen president en parlement. Er is evenmin een coördinatie van binnenlands en buitenlands beleid. Er is sprake van compartimentering: verschillende instanties blijken elk een eigen beleid te voeren.

13. Desondanks is wel bekend dat de huidige leiding ervan uitgaat dat er geen dreiging van het westen uitgaat en dat er geen wezenlijke militaire tegenstelling meer bestaat. Zij streeft naar aansluiting bij het westen, maar met behoud van de status van grote mogendheid, zo niet supermacht.

14. In de visie van de Russische leiding is de dreiging nu vooral gelegen in regionale conflicten in de ex-USSR en in Rusland zelf. Het beleid is erop gericht om dergelijke conflicten in de kiem te smoren of te beheersen. Daarbij hebben niet-militaire middelen de voorkeur.

DE STRIJDKRACHTEN EN DE POLITIEK

15. De militairen zijn een belangrijke politieke factor in Rusland. De defensieleiding geeft stilzwijgende steun aan [REDACTED]. Er wordt aangenomen dat [REDACTED] voor deze (passieve) politieke steun 'betaalt' door de militairen de mogelijkheid te geven om het praktische defensiebeleid grotendeels zelf vast te stellen. De president geeft alleen algemeen-politieke en budgettaire randvoorwaarden aan.

16. De strijdkrachten zijn geen inherent conservatief element in de Russische samenleving. Op enkele belangrijke punten bestaan tegenstellingen tussen militairen en conservatieven, bijvoorbeeld bij de door conservatieven bepleite inzet van militairen voor ordehandhaving in eigen land. Van een gesloten front in militaire kring tegen economische hervormingen, bezuinigingen en afslanking van de militaire industrie is geen sprake.

SITUATIE IN DE STRIJDKRACHTEN

17. Rusland heeft 70-75% van de Sovjet strijdkrachten overgenomen, nominaal 2,8 miljoen man. Deze militaire organisatie bleek te groot in verhouding tot het economische en demografische draagvlak van Rusland, waardoor financiële knelpunten en personeelstekorten zijn ontstaan. In de hele krijgsmacht ontstonden er door de abrupte en vaak volkomen willekeurige verdeling nog tal van andere problemen, vooral bij de land- en luchtstrijdkrachten.

18. In het 3e kwartaal van '93 zijn de Russische strijdkrachten slechts voor 51% gevuld, een sterkte van minder dan 1,5 miljoen man. Later in '93 zal het tekort verder toenemen tot 60% of meer. De strijdkrachten zullen naar verwachting begin '94 maximaal 1,2 miljoen man omvatten. Bij het verdelen van dienstplichtigen wordt voorrang gegeven aan de strategische rakettroepen, de nucleaire onderzeebootvloot en de luchtlandingstroepen.

DEFENSIEBELEID: ACHTERGRONDEN

19. Er bestaat in Rusland een grote mate van eensgezindheid over de behoefte aan relatief kleine, modern uitgeruste, goed getrainde, snel inzetbare strijdkrachten, die vooral zullen kunnen functioneren als een effectief crisisbeheersingsinstrument voor kleinere conflicten. Door het parlement is bepaald dat de strijdkrachten op 1 januari 1995 maximaal een omvang van 1,5 miljoen functies mogen hebben.

20. Rusland heeft nog geen militaire doctrine. De opbouw van de strijdkrachten gebeurt op basis van het "Concept voor de opbouw van Russische strijdkrachten" van het Ministerie van Defensie. In Rusland komen vier tot zes "Groeperingen van Strijdkrachten". Voor iedere strategische richting/theater zal apart de troepenmacht worden vastgesteld. Primaire taak in vredetijd is het 'localiseren' van gewapende conflicten. In zogenaamde "strategische regio's" zoals West-Rusland, het Verre Oosten, de Noord-Kaukasus en het gebied van de Noordvloot, moeten de in vredetijd aanwezige troepen in staat zijn om een grotere agressie af te weren.

21. Tegenover de geplande reducties is een verbetering van de kwaliteit van de troepen voorzien. In de materieelsector zou volstaan kunnen worden met een kleiner aantal technologisch hoogwaardige systemen. Conceptueel wil de Russische defensieleiding de strijdkrachten opbouwen uit drie segmenten:

- "Dekkingstroepen", kleinere, maar direct inzetbare formaties nabij de staatsgrenzen.
- "Mobiele troepen", een eerste reserve met daarin twee onderdelen:
 - de "onmiddellijke-reactie-troepen" (vooral luchtlandingstroepen en luchtmachteenheden)
 - de "snelle-ontplooiings-troepen" (vooral "zware" en "lichte" landmachteenheden)
- "Reserve van het Opperbevel", die grotendeels mobilisabel zal zijn en zich verder van de grens zal bevinden.

Hoewel over de "mobiele troepen" nog veel onzekerheid bestaat heeft vorming hiervan hoge prioriteit. Zij moeten voor Rusland een werkzaam instrument vormen dat politiek optreden, m.n. in de ex-USSR, kracht bij kan zetten. Ook over de omvang van de "Reserve van het Opperbevel" wordt in het Ministerie van Defensie nog gediscussieerd.

DEFENSIEBELEID: KORTE TERMIJN (1993-1995)

22. In de lopende begroting ligt de prioriteit bij uitgaven voor personeel en naar verwachting zal dat ook voor de komende jaren gelden. De aanschaffingen zullen beperkt blijven en vooral gericht zijn op essentiële sectoren van de defensie-industrie. Tot 1995 moeten er 1.300.000 functies worden geschrapt. Dit zal vooral gebeuren door het terugbrengen van het aantal functies voor dienstplichtigen. Voorts zullen jaarlijks 40-50.000 officieren uitstromen. De planning is dat circa 600.000 functies voor officieren en hulpofficieren en 920.000 lagere functies overblijven. Het aandeel contractsoldaten op lagere functies wordt opgevoerd tot 275.000 (30%). Er blijven dan 645.000 functies voor dienstplichtigen over, wat beter zou aansluiten bij de demografische mogelijkheden van Rusland.

23. De terugtrekking naar Rusland van de troepen in het buitenland is ver voortgeschreden. Zij worden vooral gebruikt om in de Militaire Districten Noord-Kaukasus en Moskou nieuwe "*Groeperingen van Strijdkrachten*" op te bouwen.

DEFENSIEBELEID: LANGE TERMIJN (1996-2000)

24. Na 1995 moeten nog nader te bepalen ingrijpende hervormingen plaatsvinden. De defensieleiding heeft aangegeven dat het daarbij tot een verdere reductie van de strijdkrachten tot een omvang van 1 - 1,2 miljoen man kan komen. De professionalisering moet verder worden doorgezet door het aandeel contractsoldaten op lagere functies van 30% tot 50% in 1999 op te voeren. Het aandeel dienstplichtigen in de totale krijgsmacht zou dan dalen tot 30%.

De **landstrijdkrachten** zullen relatief kleiner worden. De omvang zou circa een half miljoen man worden (35%). Een deel zal overgaan op een nieuwe organisatievorm van legerkorpsen met brigades.

De **luchtmacht** zal in verhouding groter worden, van 12% van de strijdkrachten in '92 tot 17% in '99. Grotere aantallen oudere vliegtuigen zullen uit de sterkte worden genomen. In de toekomst wil men uitsluitend gebruik gaan maken van tweemotorige, "vierde generatie" vliegtuigen.

Over de toekomst van de Russische **troepen van de luchtverdediging** bestaat onduidelijkheid. Er was sprake van dit krijgsmachtdeel op te heffen. Aangenomen wordt dat de luchtverdediging zich zal blijven beperken tot de bescherming van belangrijke gebieden en objecten.

De Russische **marine** zal in relatieve omvang toenemen tot bijna 20% van de krijgsmacht. In absolute termen zal de omvang van de vloot afnemen met 30-40%.

STRATEGISCH-NUCLEAIRE BEWAPENING

25. Hoewel de strategisch-nucleaire wapens van de ex-USSR formeel onder "*operationeel bevel*" van het GOS staan kan in de praktijk Rusland de eigen kernwapens en die in Witrusland en Kazachstan inzetten. De Oekraïne wordt in staat geacht om de inzet vanaf haar grondgebied tegen te houden.

26. In het kader van het START-1 Verdrag zullen naar verwachting Witrusland en Kazachstan maar ook de Oekraïne al hun kernwapens opgeven en zal in het GOS alleen Rusland als kernwapenmogendheid overblijven. Het arsenaal van Rusland zal door START-2 worden teruggebracht tot 3000-3500 gevechtscoppen. Daarvan zal circa de helft zijn geplaatst op onderzeeboten met ballistische raketten met meervoudige gevechtscoppen ('MIRVed' SLBM's). Daarnaast zal het arsenaal ICBM's met ieder slechts één nucleaire gevechtscop alsmede intercontinentale bommenwerpers met kruisvluchtwapens (ALCM's) omvatten.

BEOORDELING VAN DE PLANNEN

27. Gunstig is de aanwezigheid van voldoende materieelbestanden, de beschikbaarheid van vakbekwaam personeel en een goed functionerende Generale Staf. De financiering zal evenwel de achilleshiel zijn. De mogelijkheden om meer geld aan defensie te besteden zullen voor iedere regering in Moskou zeer beperkt zijn. Op kortere termijn zijn vooral omvangrijke investeringen in infrastructuur nodig; na het jaar 2000 zullen zeer omvangrijke aanschaffingen noodzakelijk worden. Het is zeer wel denkbaar dat

[REDACTED]

besloten wordt om de omvang van de strijdkrachten verder terug te brengen, teneinde de financiële ruimte te scheppen voor de noodzakelijke investeringsuitgaven.

28. De diverse krijgsmachtdelen en de wapens daarbinnen hebben allen hun eigen specifieke belangen. De op consensus gerichte bestuurscultuur van het Ministerie van Defensie zal het moeilijk maken om gezamenlijk duidelijke prioriteiten te stellen die voor een effectieve planning noodzakelijk zijn. Dit geldt temeer daar zo'n lange termijnbeleid reeds nu van de krijgsmachtdelen offers vraagt, terwijl een positief resultaat onzeker is en pas over een aantal jaren kan worden verwacht. Het zal verder moeilijk zijn om een balans te vinden tussen het streven een zo goed mogelijke krijgsmacht op te bouwen en de wens om bij die opbouw de sociale belangen van de beroepsmilitairen niet te zeer aan te tasten.

29. Onder alle omstandigheden blijft een complicerende factor dat het Russische Ministerie van Defensie geen ervaring heeft met een dergelijke omvangrijke herstructurering, die bovendien moet plaatsvinden in een onzekere politieke en economische situatie. Het is de vraag of de Russische defensie-organisatie beter in staat zal zijn dan bijvoorbeeld de industrie of het overheidsapparaat om ingrijpende hervormingen met succes door te voeren. Er bestaat een aanzienlijke kans dat de hervorming van de strijdkrachten op een mislukking zal uitdraaien of halverwege zal blijven steken. Dit zou overigens niet betekenen dat het militaire vermogen van Rusland volledig zou desintegreren, maar wel veel kleiner zou uitvallen dan beoogd.

MILITAIR VERMOGEN

30. In grote delen van de krijgsmacht zal de inzetbaarheid in de periode tot 1995 laag tot zeer laag blijven. Het Ministerie van Defensie zal in deze periode primair ervoor zorgen dat de inzetbaarheid en gevechtskracht van de Strategische Rakettroepen, de vloot van kernonderzeeboten met kernraketten en de luchtlandingstroepen op peil worden gehouden. De eerste twee garanderen de status van militaire supermacht, de laatsten dienen als crisisbeheersingsinstrument. Het vermogen voor een grootschalig strategisch offensief tegen de NAVO is in dit tijdvak niet aanwezig.

31. De Russische strijdkrachten zullen later in dit decennium worden geherstructureerd voor rond-om defensie. Zij zullen waarschijnlijk het vermogen behouden voor een offensief in één strategische richting. Vergeleken met het militaire vermogen van de voormalige Sovjet Unie zal dit vermogen echter beperkt in diepte zijn. Ten opzichte van de directe buurlanden zal men een conventionele interventie-capaciteit behouden.

Rusland zal een militaire grootmacht blijven maar zal daarvoor naar verwachting in toenemende mate steunen op haar nucleaire arsenaal.